

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Гоцалюк А.А.,

доктор філософських наук, професор

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

Анотація. У статті аналізується проблеми неминучості невизначеності в соціокультурних національних проявах сьогодення та мистецьких явищах ХХІ століття.

Ключові слова: безперервність функціонування, інновація, культура, рефлексія, трансформація.

Abstract: The article analyzes the problems of the inevitability of uncertainty in socio-cultural national manifestations of today and artistic phenomena of the 21st century.

Key words: continuity of functioning, innovation, culture, reflection, transformation.

Філософські рефлексії, щодо, розуміння сенсу людського буття, зосереджуються на питаннях невизначеності, які стосуються його багатовимірності та місця людини в ньому. Адже, в різноманітних сферах життєдіяльності людини можливості вибору неоднакові. Що стосується культурних цінностей, людина здатна вибрати ті, що не заперечують її життєвим потребам. Усвідомлюючи існуючі культурні цінності, які оточують людину, і здатні вплинути на неї, вона розуміє, що ці норми поведінки можуть створити систему певних заборон, обмежуючих її свободу. Таким чином, одні ті ж культурні прояви для однієї людини можуть мати цінність, а для іншої ні. Культура, маючи буттєву значущість, орієнтує людину на прояви високого рівня досконалості. Водночас, культурні і цивілізаційні процеси можуть не співпадати, зумовлюючи процеси руйнації духовних начал соціуму.

Існують відчутні труднощі з адекватним поясненням того, чому деякі цінності й значення, котрі були виражені в стародавніх творах, не втрачають своєї функціональності й зберігаються в духовному житті протягом тривалого часу після того, як умови, що породили їх, відійшли в минуле. Деякі уявлення та типи мислення (міфи й релігія) продовжують бути вкоріненими в суспільній свідомості, незважаючи на успіхи наукового пояснення світу [6].

Важливе – якщо не ключове – світоглядно-концептуальне значення для оперування проблематикою традиціоналізму й неотрадиціоналізму має влучна теза Езри Паунда, відповідно до якої традиція – це краса, яку ми оберігаємо, а не кайдани, якими ми до чогось прикуті. Традиція

є характерною ознакою усталеності світогляду та соціалізації. Це форма соціокультурної спадщини, котра репродукує історично усталені еталони, передбачає постійність, спадковість історичного досвіду і високий семіотичний статус архаїчних елементів. Традиція як надбання культури є істотним фактором впливу на спрямованість, характер і динаміку суспільних процесів у цілому.

Багатоманітність існуючих конкретно-історичних культур значною мірою зумовлена різноманіттям культурних традицій. Завдяки сучасним засобам комунікації значно розширюються можливості запозичення й взаємообміну в сфері культурної спадщини різних суспільств. Запозичені елементи культурної спадщини згодом традиціоналізуються, стаючи частиною власного культурного традиційного комплексу, адже, по-перше, традиція за визначенням є тим, що передається; вона є чимось вічноспадковим в стихії життєвих метаморфоз, зміною всіх змін і незмінною в своєму перманентному відновленні. По-друге, традиція постає реальністю віртуальною, яка перевершує опозицію потенційного та актуального. Вона є чимось, що передбачає сутність у випереджаючій, символічно завершеній формі, яка утримує в собі буття. По-третє, ідеї самоперетворення й символічної завершеності реальності як потоку змін підказують, що буття традиції має внутрішню глибину, відноситься до сфери «внутрішнього». Традиція є таємниця, доступна лише символічному вираженню, але така, що передається безпосередньо «від серця до серця», у глибинах внутрішнього досвіду.

З виникненням і утвердженням у середовищі культури «позамистецьких» феноменів оновлюється рефлексійність культурного простору ХХІ ст. Формування принципів авангарду, полікультуралізм у просторі постмодерної неотрадиціоналістичної парадигми змінює онтологічний підхід до трактування особистих досягнень художнього плану, чуттєвих зсувів, морального аспекту буття.

В інноваційній культурі новаторство домінує над традиційністю. Її відрізняють наступні риси:

- розмивання шкали життєвих цінностей. Різноманітні девіації поведінки не наражаються на категоричне неприйняття масової свідомості. Відбувається прискорене розхитування моралі й падіння етичних норм;

- ослаблення нормативності культури. Колективістський первень поступається місцем індивідуалізму. Підвищення рівня автономії особистості, можливість самостійного визначення життєвих цілей, ідеалів, форм і засобів діяльності. Свобода індивіда – одна з найважливіших цінностей;

- створення сприятливих умов для розвитку творчості, соціальне визнання її результатів. Інтенсивний розвиток мистецтва, науки, техніки, високий престиж знань, освіченості. Критичність і самостійність мислення. Віра в силу людського розуму [1].

Висновки. Таким чином варто відзначити, що діяльність людини у сучасному суспільстві позначена активною інноваційністю у різних її сферах: господарській, політичній, економічній, духовній. Ця прикметна ознака культури XXI ст. вимагає створення ефективних механізмів успішного соціокультурного регулювання інноваційними змінами, які в подальшому мають бути основою розв'язання проблем життєдіяльності суспільства. Важливим механізмом такого регулювання має стати застосування в модернізаційних процесах інновації. Щоправда, капіталістичній системі у XXI ст. притаманний занепад галузей, пов'язаних із перспективними енергетичними технологіями, а також гіпертрофований розвиток індустрії споживання. Причому, інформаційні технології, які інтенсивно розвивалися, теж стали працювати в основному на задоволення первинних споживчих інстинктів.

Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гоцалюк А.А. Неотрадиціоналізм в культурних практиках України : монографія / А.А. Гоцалюк. – Київ : НАКККіМ, 2012. – 350 с.
2. Гуцуляк О.Б. Українська національна ідея і пошук. Книга національного буття / О. Б. Гуцуляк // Соціальна психологія. – 2008. – С.84-94
3. Жаворонок В. Знаки української етнокультури. Словник-довідник / В. Жаворонок. – Київ : Довіра, 2006. –703 с..
4. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів / В. І. Наулко (кер.), Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко [та ін.] ; [голов. ред. С. В. Головка]. – Вид. 2-ге, допов. та переробл. – Київ: Либідь, 1993. – 284 с.
5. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07. 2002 № 40-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 20.09.2024).
6. Teoria da informação e percepção estética, Rio de Janeiro: Tempo Brasileiro, 1978. (Portuguese)